

ธรรมานศาสตร์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

“กรานกฐิน”

กรานกฐิน เป็นพิธีกรรมในฝ่ายของพระภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะ ทอดกฐิน เป็นพิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชนกระทำ เพื่อช่วยให้พระสงฆ์กรานกฐินได้สะดวกขึ้น แรกเริ่มทีเดียว มีกรานกฐินก่อน ต่อมาทอดกฐินจึงเกิดขึ้น เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการกรานกฐินนั้น

กรานกฐิน เป็นบทบัญญัติในวินัยของสงฆ์ ทอดกฐินเป็นพิธีอันมีมาตามประเพณี

“กรานกฐิน” มีความเป็นมาแต่เริ่มต้นว่า ครั้งหนึ่งในพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ วัดพระเชตุวัน ในนครสาวัตถี มีพระภิกษุ ๓๐ รูป เดินทางออกจากเมืองปาฐาจะมาเฝ้า แต่เดินทางไม่ทัน เมื่อระยะทางยังเหลืออยู่ ๖ โยชน์ ก็ถึงเวลาเข้าพรรษาเสียก่อน จำเป็นต้องเข้าพรรษาที่นั่น และรอเวลาอยู่ พอออกพรรษา ทั้งที่ฝนยังตกชุกอยู่ ก็รีบออกเดินทางทันที ทำให้การเดินทางชุลกชลักลำบาก มาถึงวัดพระเชตุวันอย่างเปียกปอนมอมแมม ครั้นได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า และทูลให้ทรงทราบความแล้ว พระองค์ได้ทรงวางพุทธบัญญัติ อนุญาตให้พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบถ้วนแล้ว กรานกฐิน กรานกฐินจึงเกิดมีขึ้นอย่างนี้

การกรานกฐิน (เขียน กราลกฐิน ก็มี) มีความหมายว่า พระสงฆ์ผู้จำพรรษาครบถ้วนในวัดเดียวกันจำนวนตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ประชุมกันมีมติดมอบผ้าที่หามาได้ หรือได้รับมาโดยวิธีการที่ถูกต้องให้แก่พระภิกษุรูปหนึ่งในคณะของตนนั้น พระภิกษุผู้ได้รับแล้วนำผ้าไปตัด เย็บ ย้อม ทำเป็นจีวรผืนใด ผืนหนึ่งใน ๓ ผืน ให้เสร็จเรียบร้อยภายในวันเดียวนั้น แล้วมาแจ้งให้ที่ประชุมรับทราบ เมื่อที่ประชุมอนุโมทนา คือให้ความเห็นชอบแล้ว ก็เป็นเสร็จพิธี

สิ่งที่ควรทราบในที่นี้

- ผ้าซึ่งที่ประชุมพิจารณาให้แก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในพิธีนี้ เรียกว่า ผ้ากฐิน
- ที่ว่าทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งใน ๓ ผืน อธิบายว่า ผ้า ๓ ผืนนี้ ศัพท์พระ เรียกว่า ไตรจีวร ได้แก่ อันตราสก (ภาษาสามัญเรียกว่า สบง) อุตตราสก (ภาษาสามัญ เรียกว่า จีวร) สังฆาฏิ เอาผ้ากฐินมาทำเป็นผ้าผืนใดใน ๓ ผืนนี้ก็ไ้ แต่เอาเพียงผืนเดียว
- ในการตัดเย็บย้อม เป็นต้น เพื่อทำเป็นจีวรนั้น ท่านให้พระภิกษุทั้งหมดทุกรูปที่ประชุมกันนั้นช่วยกันทำจนเสร็จสิ้น

- ระยะเวลาที่จะกรานกฐินได้คือ ภายในเวลา ๑ เดือน ต่อจากสิ้นสุดพรรษาแล้ว คือตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ความจริง เวลา ๑ เดือน ที่จะกรานกฐินได้นี้ ก็คือเดือนสุดท้ายของฤดู ตามปกติ วินัยสงฆ์อนุญาตให้ใช้เดือนที่กล่าวนี้ เป็นระยะเวลาสำหรับแสวงหาและทำจีวร ซึ่งนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งการเตรียมตัวสำหรับการออกเดินทางจาริกในช่วงยาวของเวลาค่อนปีที่เหลือ

ถ้าไม่มีพุทธบัญญัติเกี่ยวกับกฐินนี้ ย่อมอาจเป็นไปได้ว่า เมื่อออกพรรษาแล้ว พระภิกษุแต่ละรูปต่างองค์ต่างก็แสวงหาและทำจีวรของตน องค์ไหนพร้อมก็ออกเดินทางไป องค์ไหนทำจีวรไม่เสร็จภายในเวลา ๑ เดือน ก็หมดโอกาสทำจีวร จนกว่าจะถึงฤดูกาลนี้ใหม่ แต่เมื่อมีพุทธบัญญัติให้กรานกฐินแล้ว พระสงฆ์ทุกรูปจะต้องเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือกัน เป็นการปฏิบัติธรรม คือความสามัคคี ซึ่งเป็นหลักสำคัญแห่งชีวิตของหมู่คณะ สามัคคีอย่างไร? ประการแรก เป็นการพิสูจนความพร้อมเพรียงของพระสงฆ์ที่อยู่ร่วมกันมาตลอด ๓ เดือน ที่จะชวนชวายเป็นของกลางผืนหนึ่ง เสร็จแล้วต้องมีความพร้อมใจกัน ตกลงกันได้ที่จะมอบให้แก่รูปใดรูปหนึ่งแล้วต้องพร้อมใจกันขมิขมันตัดเย็บย้อมเป็นต้น ทำจีวรนั้นด้วยกันจนเสร็จ การปฏิบัติเช่นนี้ ทำให้ต้องเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของกันและกันไปด้วย เพราะข้อกำหนดสำคัญที่จะเป็นคุณสมบัติของผู้ควรได้รับผ้ากฐินนั้น นอกจากความประพฤติที่ดีงามและความรู้ธรรมวินัย ก็คือความเป็นผู้มีจีวรเก่าที่สุด ผ้าของกลางนั้นจึงได้เป็นสมบัติของผู้ขาดแคลนที่สุด หรือมีความจำเป็นที่สุด

การกรานกฐินย่อมจะเป็นเหตุให้พระภิกษุในวัดนั้นๆ มีภาระผูกพันที่ทำให้ออกเดินทางช้าลงไปสักหน่อย ช้าเท่าไรก็ขึ้นกับความชวนชวายเป็นพร้อมเพรียงกันนั้น อีกประการหนึ่ง ทำ

ให้ได้สละเวลาเพื่ออนุเคราะห์ช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะคือช่วยเหลือผู้ขาดแคลนผู้จำเป็นที่สุด เมื่อออกเดินทางก็ไปด้วยความสบายใจว่าได้แสดงน้ำใจสามัคคีกันแล้ว และสบายใจว่าท่านที่พำนักมาด้วยกันนั้น แยกย้ายกันไปอย่างผู้ไม่มีความเดือดร้อน

นอกจากนั้น พระภิกษุทุกรูปที่เข้าร่วมกรานกฐิน ยังได้รับอานิสงส์ คือสิทธิพิเศษทางวินัยอีกด้วย คือขยายเขตแสวงหาและทำจีวรออกไปได้อีก แทนที่จะหมดเขตเพียงกลางเดือน ๑๒ ก็ต่อออกไปจนกลางเดือน ๔ บางที่แม้มาชวนช่วยหาผ้ากฐินเพื่อให้แก่พระองค์ที่จีวรขาดหรือเก่านั้น เลยไม่มีเวลาทำจีวรสำหรับตนเอง เมื่อช่วยกันแล้ว ก็ได้สิทธิพิเศษนี้ คือถ้ายังทำจีวรของตนเองไม่สำเร็จ ก็ยืดเวลาต่อได้อีกเรื่อยไปจนกว่าจะเสร็จ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกลางเดือน ๔ นอกเหนือจากนี้ยังได้อานิสงส์อื่นๆ อีก ๕ อย่าง ซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องของการผ่อนผันข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวินัยของพระสงฆ์ เพื่อไม่ต้องสับสน จึงจะไม่กล่าวในที่นี้

อ้างอิง : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ของศาสตราจารย์พิเศษ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

คุณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ